

RAZVOJ PRIVREDNE SURADNJE NA JADRANU IZMEĐU HRVATSKE I OSTALIH REPUBLIKA BIVŠE JUGOSLAVIJE I ITALIJE U OKVIRU POSEBNIH BILATERALNIH SPORAZUMA

UDK330.2:(45)+(497.1)

Prethodno priopćenje

Sažetak

Autor istražuje specifične oblike bilateralnih sporazuma između Jugoslavije i Italije u privrednoj suradnji jadranskih regija, sistematizirajući gradnju u četiri područja: 1. suradnja u okviru sporazuma "Centro-Jug"; 2. suradnja u okviru društva "Levant-co" Bari; 3. ostali oblici prekomorske suradnje; 4. suradnja u okviru projekta za izgradnju plovnog kanala Jadran - Sava.

1. UVOD

Oduvijek je Jadransko more bilo spona i most između naroda koji su živjeli na njegovim obalama, pa čak i znatno dalje. Kroz stoljeća odnos između ljudi, naroda i država kretali su se na Jadranu od društvene i privredne suradnje do sukoba i ratova.

U novije doba, osobito za vrijeme Austro-Ugarske, funkcija Jadrana kao mosta međusobne suradnje dviju, istočne i zapadne, obala dolazila je više do izražaja. Međutim, između prvog i drugog svjetskog rata, zbog zategnutih političkih i susjedskih odnosa, privredna suradnja na ovim prostorima bila je minimalna ili zanemariva. Ona tek pd pedesetih godina postaje znatnija.

Razvoj privredne suradnje Jugoslavije i Italije na jadranskom području može se istraživati u okviru četiriju specifičnih bilateralnih sporazuma:

1. sajamsko-kompenzacijski aranžmani u okviru sporazuma "Centro- Jug"
2. suradnja u okviru društva "Levant-Co" Bari;
3. ostali oblici prekomorske suradnje;
4. suradnja u okviru projekta izgradnje plovnog kanala Jadran - Sava. Ovdje će, u kraćim crtama, biti iznesena dosadašnja dostignuća i programi privredne suradnje u svakom od tih oblika sporazuma.

2. RAZVOJ SAJAMSKO-KOMPENZACIJSKIH ARANŽMANA PO SPORAZUMU "CENTRO-JUG"

Snažnija suradnja na Jadranu njegovih dviju obala započela je krajem pedesetih, usporedo s razvojem privrede Jugoslavije i Italije.

Tokom šezdesetih taj se proces razvija, kad je potaknuta i inicijativa za novu i širu privrednu suradnju između regiona na dvjema obalama. Tako je 1971. nastao inicijativni kontakt za proširenje ekonomskih odnosa između središnjih i južnih jadranskih područja Jugoslavije i Italije. U ožujku 1971. predstavnici privrednih komora Crne Gore (Titograd), Hercegovine (Mostar) i Dalmacije (Split) vodili su konstruktivne razgovore s pokrajinama na susjednoj obali, a to su Puglia (Bari), Abruzzi (Pescara) i Marche (Ancona).¹

Te je godine potpisan i Protokol- sporazum o osnivanju Međunarodnoga financijskog kompenzacijsko-sajamskog aranžmana između navedenih regija srednjeg i južnog Jadrana Jugoslavije i Italije. Taj dogovor obuhvaćao je značajna pitanja:

1. nadležnim organima Jugoslavije i Italije predlaže se odobravanje zaključenog Sporazuma o međusobnom financijsko- kompenzacijskom sajamskom aranžmanu pod nazivom "Sporazum o robnoj razmjeni između Jugoslavije i Italije na srednjem i južnom Jadranu";
2. vrijednost robne razmjene iznosit će dvije milijarde lira godišnje, s postupnim rastom iznosa u narednim godinama;
3. robne liste o izvozu iz Jugoslavije i izvozu iz Italije dane su u prilogu Sporazuma, a njih će dopunjavati i mijenjati sporazumno privredne komore Crne Gore, Hercegovine i Dalmacije, te trgovinske komore Puglie, Abruzzi i Marche, odnosno Titograda, Mostara i Splita, te Barija, Pescara i Ancone;
4. ukupna vrijednost izvoza i uvoza po robnim listama odnosi se na sajmove u Budvi i Splitu, te u Bariju, Anconi i Pescari, koji se održavaju svake godine (jadranski sajmovi);

* mr. Mladen Vukčević
O. Padovana br.32,
Novigrad

5. u realizaciji Sporazuma smiju sudjelovati samo privredne organizacije sa sjedištem na području Puglie, Abruzzi i Marche, odnosno Crne gore, Dalmacije i Hercegovine;
6. suglasnost na izvoz i uvoz prema Sporazumu davat će privredne komore Crne Gore, Hercegovine i Dalmacije, s jugoslavenske, te trgovinske komore Puglie, Abruzzi i Marche, s talijanske strane;
7. financijski obračun na temelju ovog aranžmana obavljat će se preko posebnog računa, kod za to određenih banaka.

Treba istaknuti da, ipak, do potpisivanja ovoga bilateralnog sporazuma nije došlo jer ga talijanska strana nije prihvatila, unatoč nastojanju jugoslavenske strane. Međutim, 1973. nadležni su jugoslavenski organi donijeli Odluku i dali suglasnost na predložene robne liste za aranžman "Centro-Jug". Tako je ovaj aranžman postao unilateralan akt koji ne obavezuje talijansku stranu.² Sporazum se realizira prema protokolu od jugoslavenske strane, a talijanska ga prešutno prihvaća i dopušta njegovu realizaciju nesmetano.

Dosadašnja realizacija po aranžmanu "Centro-Jug" stalno se povećava. Tako je prema podacima privrednih komora Titograda, Mostara i Splita u 1973. ona iznosila 2 milijarde lira, a u 1978. 5,1 milijardi lira i 1983. 7,8 milijardi lira, a 1988. robna realizacija iznosila je više od 15 milijardi lira. Ti podaci još više postaju značajni i ohrabrujući kad se zna da su oni evidentirani samo u jednom pravcu. To znači da ih treba dvostruko uzimati u obzir zbog izvoza iz Jugoslavije u Italiju, ali i izvoza u obrnutom smjeru (tako je ukupni promet po "Centro-Jug" aranžman 1973. 4 milijarde lira, 1978. 10,2, 1983. 15,6 i 1988. 30,4 milijarde lira.

Valja istaknuti da suradnja južnih litoralnih područja, ali i središnjih, s obje strane Jadrana, znatno zaostaje za privrednom suradnjom sjevernih i pograničnih područja Jugoslavije i Italije. Privrednim, a osobito proizvodnim potencijalima nedovoljno se koristi, iako komparativne prednosti i na jednoj i na drugoj strani Jadrana jasno upućuju na realizaciju i eksploataciju svih multiplikativnih efekata iz te suradnje.

Organizirani sajam na obje obale okuplja većinu privrednika iz Jugoslavije i Italije. "Jadranski sajam" u Budvi u trajanju cijele ljetne sezone, i nešto kraći sajam u Bariju, tzv. Levantski sajam, izuzetno su povoljne prilike za aktivnije privredne potencijale i jadranske tvrtke. Tako se iz godine u godinu povećava klasični robni izvoz-uvoz, i svi oblici privredne suradnje, a osobito proizvodna industrijska dugoročna kooperacija, te obostrano ustupanje licencija.

Pojačani naponi u posljednje vrijeme ulažu se s obje strane i već daju rezultate. Razmjena između ovih susjednih obalnih područja postupno raste. Osamdesetih godina prisutno je proširenje strukture roba u razmjeni s obje strane, iako nema još dovoljno marketinskog pristupa u nastupu, osobito jugoslavenskih privrednika. Također zajedničkih ulaganja i osnivanja mješovitih tvrtki do danas još nema među partnerima ovih središnjih južnih regija Jadrana. Zato smatramo da bez potpisivanja sporazuma "Centro-Jug" ne može doći do snažnijeg uključivanja talijanskih privrednika. Uvjeti za to već su davno sazreli.

Izjednačivanjem ovog sporazuma s tršćanskim i goričkim o malograničnomu robnom prometu, prekomorski robni promet i suradnja između spomenutih regija Jugoslavije i Italije bio bi podignut na veću razinu i od većeg značenja za obje zemlje.³

3. RAZVOJ PRIVREDNE SURADNJE NA JUŽNOM JADRANU IZMEĐU HRVATSKE I OSTALIH REPUBLIKA BIVŠE JUGOSLAVIJE I ITALIJE U OKVIRU DRUŠTVA "LEVANT - CO" BARI

Područja srednjeg i južnog jadrana na našoj i talijanskoj obali slabije su privredno razvijena od sjevernih. Zato nije čudno što je i privredna suradnja između njih manjeg opsega, iako je suradnja između južnih regija na jadranskom obalama Hrvatske i ostalih republika bivše Jugoslavije i Italije poznata još od srednjovjekovlja, a intezivnija je tek nakon drugog svjetskog rata. Crna Gora i pokrajina Puglia uspješno razvijaju i danas svoje tradicionalne privredne i socijalno-kulturne veze.

Sedamdesetih godina ovog stoljeća uspostavlja se intezivnija privredna suradnja Crne Gore i Puglie. Privredni subjekti tih prekomorskih susjeda 1977. osnovali su zajedničko društvo "Levant-Co" sa stajališta u Bariju, koje uspješno pridonosi razvoju ekonomske suradnje Puglie i Crne Gore.⁴

Osnovni razlog i motiv da se osnuje to društvo upravo je u tomu da ono razvije i upotpuni nedovoljne privredne aktivnosti i ekonomsku suradnju dvaju prekomorskih regiona. U tom smislu društvo "Levant - Co" je svojim aktivnostima, oblicima ekonomske suradnje i djelatnostima željelo ispraviti dotadašnje manjkavosti i nedostatke u suradnji. Statut tog društva⁵ izražava ove ciljeve osnivača:

1. unaprijedit će se i gajiti ekonomska, financijska i industrijska kooperacija između naših i talijanskih tvrtki;
2. proširit će se uvoz talijanskih proizvoda u Hrvatsku i ostale republike bivše Jugoslavije i izvoza naših proizvoda u Italiju, s posebnim naglaskom na plasmanu vlastitih poljoprivredno- prehrambenih proizvoda;
3. pronalaziti će se mogućnosti zajedničkih komercijalnih inicijativa u poslovno-tehničkoj i industrijskoj suradnji naših i talijanskih partnera na tržištima trećih zemalja;
4. suradnja u ugostiteljstvu i turizmu
5. suradnja u lovu i ribolovu;
6. suradnja u prometu robe i putnika;
7. otvaranje skladištima poslovnih jedinica i filijala te predstavništva, za svoj račun i račun trećih osoba, u Hrvatskoj i ostalim republikama bivše Jugoslavije i Italiji, ili u trećim zemljama da bi se ostvarili osnovni ciljevi Društva.

Već krajem sedamdesetih godina nastalo je nekoliko uspješnih poslovnih sporazuma i pothvata osobito u privredi⁶ i ribarstvu⁷, na obostrano zadovoljstvo i ekonomsku korist.

Međutim, početkom osamdesetih godina nastupa usporavanje i stagnacija suradnje i proizvodne kooperacije. Crnogorski poljoprivrednici iz područja poljoprivrede industrijskih djelatnosti često su prakticirali razvoj ekonomskih odnosa s južnotalijanskim partnerima direktno, a ne preko Društva "Levant-Co". Na taj način narušavali su osnovne ciljeve i intencije Društva, a to su: ostvarivanje istih uvjeta privređivanja na tržištu, izbjegavanje neloyalne konkurencije, nenastupanje na tržištima trećih zemalja. Tako je dolazilo, ističe profesor Ačimović, i do nepovjerenja među partnerima i smanjenje međusobne razmjene roba i "know-kow".

Zato je Skupština Društva utvrdila tzv. Program aktivnosti Društva za razdoblje 1983 - 1985. Tim su se programom sve naše i talijanske članice obavezale da cjelokupne svoje aktivnosti obavljaju samo preko "Levant-co". Kompanija se sa svoje strane obavezala pronalaziti najpovoljnije partnere prema zahtjevima osnivača, odnosno privrednika regiona. Društvo ne smije zaračunavati svoju proviziju ako osnivači dobiju ponudu izvoza-voza i kooperacije povoljnije od same ponude Društva, s time što suradnja mora ići preko Društva.

Suradnja članica u svim područjima s trećim zemljama mora biti mnogo intezivnija pa i radi toga aktivnost Društva mora biti izrazitija.

Programom Društva "Levant-Co" Bari ističu se ovi ciljevi:

- razvoj poslovno-tehničke suradnje regiona;
- iniciranje zajedničkih ulaganja u privredu;
- razvoj ostalih oblika privredne suradnje.

To su trajni zadaci Društva. Zato je planiran i posebni oblik financiranja Društva od članica.

Prema podacima Privredne komore Crne Gore u toku 1985. došlo je do organizacijskih promjena u društvu. Izvršene su znatne izmjene u strukturi prema djelatnostima: poljoprivredi, industriji, poslovno-tehničkoj suradnji, proizvodnoj kooperaciji između regiona, proizvodnoj kooperaciji s trećim zemljama (regionima) Hrvatske i ostalih republika bivše Jugoslavije i Italije, te nesvrstanih zemalja, odnosno sa zemljama u razvoju. Što se tiče radne zajednice, odnosno stručnih službi i komercijalnog sektora Društva, reorganizacija iz 1985. izgledala je ovako: poslovnica za drvo i preradu drveta i namještaj;

- poslovnica za industrijske proizvode i opremu;
- poslovnica za poljoprivredno-prehrambene proizvode;
- poslovnica za poslovno-tehničku suradnju i kooperaciju;
- poslovnica za zajedničko investiranje i druge oblike suradnje;
- poslovnica za transport i špediciju;
- poslovnica za ugostiteljstvo i turizam.

Novina je bila i u tome što je uz direktora Društva sistematizirana funkcija njegova zamjenika s naše strane. Njegov je osnovni zadatak koordinacija u privrednoj suradnji s našim osnivačima. Zamjenik direktora odgovara za svoj rad našim osnivačima, a svake godine mora podnositi izvještaj o svome radu i suradnji partnera oba regiona. Godine 1987. raspravljalo se o osnivanju Društva u Hrvatskoj i ostalim republikama bivše

Jugoslavije, s time što bi njegov direktor bio zamjenik direktora Društva.

Valja istaknuti da je u razdoblju 1986 - 1990. Društvo vrlo aktivno razvijalo i unapređivalo suradnju ovih prekomorskih regiona. Privredna je suradnja udvostručena i sve je više uključena organizacija.

4. RAZVOJ OSTALIH OBLIKA PREKOMORSKE SURADNJE IZMEĐU HRVATSKE I OSTALIH REPUBLIKA BIVŠE JUGOSLAVIJE I TALIJE

Ljudi, narodi i zemlje dviju susjednih obala Jadrana stoljećima su bili upućeni na međusobnu privrednu i društvenu suradnju. Nakon drugog svjetskog rata to se intenzivira. Nakon što su godinama ukupne odnose dviju zemalja opterećivali neriješeni odnosi, sukobi oko granica i pograničnih područja te pitanja nacionalnih manjina u obje zemlje, parmanentno se traže mogućnosti kako bi se unaprijedila obostrano korisna suradnja.

U tome su veliku ulogu imale lokalne zajednice, gradovi i luke, te nacionalno-društvene i privredne organizacije obje države. Shvatilo se da je na jadranskim prostorima mnogo problema koje zajednički treba rješavati, jer oni premašuju okvire gradova i regija.

U veljači 1974. u Trstu su se sastale delegacije Nacionalnog udruženja talijanskih općina i Stalne konferencije gradova i općina Hrvatske i ostalih republika bivše Jugoslavije. Tom je prilikom, nakon više razmjena mišljenja i poruka, potpisan Protokol kojim su obje strane zaključile da ih vežu zajednički interesi u različitim područjima privrednog i društvenog života.

Protokolom je određeno da se osnuje stalni paritetni komitet od pet gradonačelnika s obje strane. Komitet je radno tijelo za pripremu jadranskih susreta, koji se naizmjenično održavaju u nekima od primorskih gradova Hrvatske i ostalih republika bivše Jugoslavije i Italije.⁹ Dugogodišnja suradnja jadranskih gradova dobila je formalne oblike. Uspostavljen je tako temelj za trajni dugoročni zajednički rad na mnogim privrednim, zatim društvenim, kulturno-zabavnim, te sportskim i drugim područjima.

Polazeći osobito od Osimskih sporazuma iz 1975, koji u svojim odredbama, tretiraju i jadranske skupove gradova s obje obale, osamdesetih godina snažno se unapređuje razvoj dobrosusjedskih i prijateljskih odnosa na Jadranu.

Spomenuta suradnja razvija se na najširem planu počevši od ekološke brige za Jadran i njegovu cjelokupnu zaštitu (flora, fauna, izgled i okoliš) do akcija u pomorstvu, te prometu, turizmu, kulturi i njezinoj zaštiti i tradiciji, te zaštiti i planiranju prostora, ali i revitalizaciji urbanih sredina mediteranskog obilježja i unapređenju čovjekove okoline.

U zaštiti Jadranskog mora od zagađenja pristupa se zajedničkim akcijama iz godine u godinu. Susreti predstavnik jadranskih gradova objelodanili su prijeku potrebu osnutka organizacijske službe nadzora i zaštite od zagađivanja mora gradskim i industrijskim otpadnim vodama, biocidom i ugljikovodikom¹⁰, planktonom i

drugim. S time je tijesno vezan i razvoj privrednih djelatnosti u obalnom području koje s ekološkog aspekta neće narušavati Jadran.

Uz tematiku zaštite od zagađivanja važna tema u dogovaranju predstavnika jadranskih gradova Italije i Hrvatske te ostalih republika bivše Jugoslavije jest razvoj i očuvanje urbanih jadranskih jezgara i sredina te kulturno-povijesnog naslijeđa, pa zatim tradicije, kulture i umjetnosti obaju naroda, koje se isprepliću na ovom prostoru. Valorizacija naslijeđa izuzetno je bitna upravo na jadranskom prostoru i od zajedničkog je interesa za privredni (turizam, promet...) i za društveni, a posebno kulturno-umjetnički život. Time bi se jadranskim gradovima posebno u Istri i na otocima Kvarnera i Dalmacije, ponovno dao humani odnos pa bi oni živjeli u svom prostoru.

Južni Jadran, za razliku od sjevernog i srednjeg, koji su privredno razvijeniji te uglavnom industrijski orijentirani, prilično je siromašniji i poljoprivredno usmjeren pa bi se morao snažnije i svestranije razvijati u budućnosti. Tu bi značajno, zaključeno je na jadranskim susretima gradova, mogle pomoći šira naša i talijanska sredina uz podršku međunarodne zajednice i njezino odobravanje kredita. Povezanost priobalja sa zaleđem prioritetni je zadatak u budućnosti jer razvoj integralnog prometa na Jadranu unaprijedio bi ovaj prostor.

5. RAZVOJ PRIVREDNE SURADNJE KROZ IZRADU PROJEKTA PLOVNOG KANALA "MOFALCONE - LJUBLJANA", ODNOSNO JADRAN - SAVA

Osimskim sporazumima iz 1975. uvrđena je obaveza dviju susjednih zemalja da izvide, istraže i argumentirano dokažu mogućnost i ekonomsku opravdanost gradnje plovnog kanala Monfalcone (Tržić) - Ljubljana, odnosno Tršćanski zaljev - Sava. Tako bi sjeverni Jadran bio povezan sa Savom, Dunavom i Crnim morem. To je prastara želja stanovnika ovog područja jadranskog priobalja i ljudi koji žive uz obale tih rijeka.

Nicanje ideje o povezivanju sjevernog Jadrana s Crnim morem datirano je od početka devetnaestog stoljeća. Austro-Ugarska krajem prošlog i početkom ovog stoljeća izradila je tako dva krupna idejna projekta: prvi - vodeno povezivanje Jadrana s Crnim morem (Soča-Sava-Dunav), i drugi - izgradnja jadranske željeznice Pula - Kotor.¹¹

Međutim, prvim svjetskim ratom i propašću dvojne monarhije pali su u zaborav i takvi projekti. Tek nakon drugog svjetskog rata ponovno se pokreće ovaj ambiciozni projekt jer političko-ekonomski uvjeti između dva svjetska rata nisu omogućivali nikakve zajedničke pothvate niti, pak, njihovu realizaciju (političko-vojna suprostavljenost).

Šezdesetih i sedamdesetih godina ovog stoljeća dolazi do inicijative stručnjaka da se poveže lučki sistem sjevernog Jadrana morsko-riječnim putem s Crnim morem (Soča-Sava-Dunav). Na tu temu održano je pet znanstvenih skupova (Venecija, Trst, Ljubljana, Portorož, Beograd), gdje je utvrđeno da je izvodljivost realna. Tako je na Tršćanskom (mjesto Grado) simpoziju 1977.

raspravljena i mogućnost realizacije plovnog kanala uz sufinanciranje podunavskih zemalja. Studiju¹² o tehničko-ekonomskoj realizaciji ideje plovnog kanala Jadran-Dunav i njegova povezivanja sa srednjom, zapadnom i istočnom Evropom (Sjeverno i Baltičko te Crno more) izradili su talijanski stručnjaci s Institutom za vodoprivredu Slovenije i Instituta prometnih znanosti Hrvatske (Ljubljana i Zagreb).

Rezultat je bila globalna prometno-privredna studija,¹³ s dvije varijante ekonomske opravdanosti ovog projekta. Prema prvoj varijanti plovni kanal polazio bi od ušća Soče (Isonzo) blizu Monfalcone (Tržića), zatim rijekom Sočom do Nove Gorice, odakle bi nastavio rijekom sve do Tolmina, a potom Idrijicom do Idrije. Tu bi se iskopao tunel dužine od 17 km koji bi izlazio kod Vrhnike, a zatim bi nastavio rijekom Ljubljanicom do njezina ušća u rijeku Savu blizu Ljubljane. Prema drugoj varijanti plovni kanal bi se pred Novom Goricom nastavio na rijeku Vipavu, pa bi Vipavskom dolinom, između Vipave i Ajdovščine, ulazio u tunel dug 25 km, koji bi, opet, izlazio kod Vrhnike. Potom bi vodeni put tekao Ljubljanicom do Save, jednako kao u prvoj verziji.

Rijekom Savom plovni kanal bi išao sve do Vukovara, odnosno do utoka u Dunav, a njime do Crnog mora. Time bi kanal povezivao Jadran na zapadu s Crnim morem na istoku. S druge strane, da bi se Centralna Evropa povezala s ta dva mora, kanal bi jednim krakom išao od Zidanog Mosta na Savi do Maribora na rijeci Dravi. Zatim bi Dravom tekao do Graza u Austriji, odakle bi se do Beča prokopao kanal u dužini od 130 km kako bi brodovi mogli dalje ploviti Dunavom uzvodno i nizvodno. Poznato je da je Njemačka preko kanala s Mainom i Rainom spojena vodenim tokovima Dunav - Sjeverno more - Kulski kanal - Baltik.

Izgradnjom plovnog kanala Jadran - Sava - Dunav stvorili bi se uvjeti da se poveže Jadran sa Sjevernim i Baltičkim morem na sjeveru te s Crnim morem na istoku, čime bi gotovo cijela Evropa prometnim vodenim tokovima bila povezana do morskih obala. Cestovni i željeznički promet opterećen je, naime većim tarifama i vozarinama, za razliku od jeftinijega pomorskoga i riječnog. U tome je ekonomska opravdanost, ekonomičnost i rentabilnost gradnje plovnog kanala kojim bi se koristila gotovo sva Evropa.

Valja istaknuti da stručnjaci za promet iz Zagreba i Instituta za vodoprivredu iz Ljubljane zagovaraju drugu varijantu plovnog kanala ističući da je mnogo lakše probiti kanal Vipavskom dolinom. Sam plovni kanal Monfalcone - Vipavska dolina - Ljubljana bio bi dug 122 km. Budući da se plovi različitim nadmorskim visinama, brodovi bi morali svladavati 340 m visinske razlike more - kopno. Zato bi se postavilo 16 prevodnica na plovnom putu. Putovanje bi od Monfalcone do Ljubljane za prosječne riječne brodove (šleper) ili riječno-morske brodove trajalo oko 30 sati. Roba koja bi se prevozila ovim kanalom bila bi: rastuti teret (žitarice, ugljen, cement, fosfati), drvo i generalni teret, zbog ekonomičnosti prijevoza i blizine odredišta (Srednja Evropa).

Stručnjaci obaju instituta iz Hrvatske i ostalih republika bivše Jugoslavije drže da bi se plovni kanal Monfalcone - Ljubljana - Beč (Jadran - Sava - Dunav) mogao izgraditi za 10 - 12 godina.¹⁴ Početak radova bio bi najkasnije krajem dvadesetih godina (1996 - 2000).

Ovaj plovni put znatno bi ubrzao i pojeftinio raznovrsne robe s mora za evropske i prekomorske zemlje. Ekonomičnost prijevoza i nosivnost prometa i uz sudjelovanje velikog broja prijevoznika, vlasnika robe, korisnika robe, u mnogim zemljama Evrope te njezin daljnji transport prekomorskim putem, daju objektivnu pretpostavku opravdanosti i dugoročne namjene ove od davnina planirane investicije. Od nje bi imali ekonomske koristi Hrvatska i ostale republike bivše Jugoslavije i Italija, ali i ostale evropske i izvan evropske zemlje. Uz grandiozni kanal Rajna - Majna - Dunav ovo bi bio važni plovni put koji bi još više povezao Evropu i snažnije uključio Hrvatsku i ostale republike bivše Jugoslavije u evropske robne tokove. Njegovo značenje za Monfalcone (lučki terminal) i pogranična područja obiju zemalja bilo bi golemo.

BILJEŠKE

1. Podaci i materijali - Privredna komora Crne Gore, OEOI, Titograd
2. Dr. Mihajlo Ačimović: Ekonomija pogranične suradnje, PV, Zagreb 1988, 133.
3. Dr. Mihajlo Ačimović: o.c., 133
4. Podaci i informacije Privredne komore (Skreterijat OEOI) Crne Gore Titograd 1990.
5. o.c., podaci PK Crne Gore, Sekr. OEOI, Titograd 1990, 3
6. Realizacija poljoprivrednih projekata "Čemovsko polje", Titograd i sl.
7. Realizacija suradnje u ribolovu preko projekta "Rijeka Crnojevića" i "Bigova"
8. Dr. Mihajlo Ačimović: Ekonomija pogranične suradnje, PV, Zagreb 1988, 135.
9. Dr. Mihajlo Ačimović: o.c., 136.

Rukopis primljen: 25.08.1991.

10. Vidi radove biologa i fizičara (7 referata priloga) R Hrvatske u Pomorskom zborniku broj 26, SDPUPJ, Rijeka 1988, 585 - 684.
11. Vidi historijsku građu u povijesnim arhivima Pule, Zadra i Kotora
12. Dr. Mihajlo Ačimović: o.c., 189.
13. Vidi materijale u IPZ Zagreb (Seget), EPZ (autori: Kos, Jelimović, Bogović)
14. Podaci su dobiveni od stručnjaka iz Ljubljane (IP) i Zagreba (CPZ), 1990.

LITERATURA :

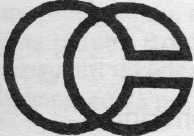
1. Dr. Mihajlo Ačimović: Ekonomija pogranične suradnje, Privredni vjesnik, Zagreb 1988.
2. Mr. Mladen Vukčević: Razvoj privredne suradnje između Hrvatske i ostalih republika bivše Jugoslavije i Italije na jadranskom području do danas, "Naše more", 1-2/91, Dubrovnik 1991.
3. Pomorski zbornik, 26/88, SDPUPJ, Rijeka 1988.
4. Podaci i materijali Privredne komore Crne Gore, Titograd
5. Podaci i materijali Privredne komore Hrvatske, Zagreb
6. Podaci i materijali Privredne komore Dalmacije, Split
7. Radni materijali i studije Centra prometnih znanosti, Zagreb
8. Radni materijali i studije Gospodarske zbornice Slovenije, Ljubljana, i Instituta za promet, Ljubljana

SPECIAL BILATERAL CONTRACTS ON ECONOMIC COOPERATION BETWEEN CROATIA AND ITALY

Summary

The author studies specific bilateral contracts of economical cooperation between Croatian and Italian Adriatic coast. The researches have been systematized as follows: 1. "Centro - Jug" contract; 2. "Levant - Co Bari" society; 3. Shipping route Adriatic - Save project; 4. other types of over sea Cooperation.

»CROATIA«

CROATIA
osiguranje d.d.

ZAJEDNICA OSIGURANJA
IMOVINE I OSOBA
ZAGREB

DUBROVNIK, A. Starčevića 55